

Mesilaspere bioloogia. Kärjemajandus. Mesindusinventar. Mesilaspere tarusse panek.

Kokkuvõte mesinduskursuse 1. õppusest Põllussaare mesilas 30.05.2009.a.

Lektor-õpetaja Jaak Riis, lõektorileping PR-5-1.5-55

Mesindusõppus toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Mesilaspere bioloogia

Mesilaste pidamiseks vajalike teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskuste omandamisel on oluline osa mesilaspere ja üksikute mesilasisendite bioloogia tundmisel.

Morfoloogia – õpetab tundma mesilaste keha ja elundite ehitust, mis võimaldab eraldada erinevaid mesilasisendeid. Mesilaste elundite ehituse tundmine, näiteks hingamiselundid, võimaldab suuremat tähelepanu pöörata mesilaspere jaoks olulisele õhurežiimile ja võimalikele keemilistele mürgistustele. Jalgade ehituse tundmine võimaldab rakendada õietolmu kogumise tehnoloogiat õietolmukoguja näol.

Embrüoloogia – õpetab tundma mesilaste arenemist munast ja mesilaste elundite kujunemist, mis on suureks abiks mesilaste emadekasvatusel nii loomulikul ja kunstlikul teel.

Füsioloogia – õpetab tundma mesilaste üksikute elundite tegevust ja ülesandeid. Tundes hingamis- ja seedeelundite tegevust on võimalik tähtsustada talvist söödakvaliteeti ja taru õhuvahetust.

Ökoloogia – õpetab tundma mesilaste suhtumist neid ümbritsevasse keskkonda ja mesilaspere elutegevuse sõltuvust välisteguritest.

Mesilasisendite ja mesilaspere elu tundmine annab mesinikule võimaluse juhtida mesilaspere arengut eesmärgiga säilitada mesilasperede elujõudlust ja suurendada mesindussaaduste kaubatoodangut. See omakorda rahuldab mesinike esteetilisi naudinguid ja majanduslikke huve.

Mesilasisendid

Ühes mesilasperes on 3 erinevat mesilasisendit: mesilasema, töömesilane ja lesk – isasmesilane.

Mesilasema

Täielikult väljaarenenud suguelunditega, paljunemisevõimeline emasisend. Mesilasperes on ainult üks mesilasema elueaga kuni 5 aastat. Tööülesanneteks on munemine ja mesilaspere kooshoidmine (eritab emaainet).

Töömesilane

Viljatu emasisend. Ühes mesilasperes on 20 000 – 80 000 isendit sõltuvalt aastaajast. Eluiga suvel 30-35 päeva, talveperioodil kuni 8 kuud. Tööülesanneteks on tarusisesed ja taruvälised tööd: ema ja vaklade toitmine, kärgede ehitamine, pesa kaitsmine, nektari ja õietolmu tarru toomine ja ümbertöötamine, pesas vajaliku mikrokliima hoidmine.

Lesk

Isasmesilane, kes elab mesilasperes suveperioodil. Ühes mesilasperes on kuni 2000 isendit. Augustikuus aetakse lesed tarust välja ja nad hukuvad. Harilikult hakkavad lesed kogunema nendesse peredesse, kus ema puudub või on emaga probleeme. Tööülesandeks on mesilasema viljastamine. Lesel puudub nõelaaparaat ja ta ei nõela.

Mesilasema

Areneb viljastatud munast, emakupus. Tööülesandeks on munemine. Mesilasema muneb ööpäevas 2000 – 2500 muna. Aktiivne munemisperiood on mai – juuli algus. Mesilasema lõpetab munemise harilikult septembris ja alustab uuesti munemist üldjuhul veebruaris.

Mesilasema elab 3-5 aastat. Toodangumesilates vahetatakse mesilasemad välja iga kahe aasta tagant. Mesilasemade uuendamise juhitud teadlikult mesilasperede arengut. Elujõuline (kuni kahe aastane) ema muneb intensiivsemalt, tagades perede kevadise ja varasuvise arengu, mis võimaldab mesilasperel kasutada intensiivselt meie kliimas olevat lühikest korjeperioodi.

Töomesilane

Areneb viljastatud munast töölikannus. Eluiga on 30-35 päeva mai kuust kuni augusti kuuni. Talvituvate mesilaste eluiga on kuni 8 kuud. Talvituma lähevad bioloogiliselt noored mesilased, kes on munetud peale 15. juulit.

Tööülesanded jagunevad 1) tarusisesteks töödeks ja 2) taruvälisteks töödeks

Lesk

Areneb viljastamata munast, lesekannus. Elab mesilasperes ainult suveperioodil. Neid on mesilasperedes ca 2000 tk. Tööülesandeks on mesilasema viljastamine.

Lesk omab ainult emapoolseid geene, seega viib otseselt edasi ema omadused.

Lesed võetakse suveperioodil igasse peresse vastu, eriti seal, kus on emaga probleeme. Augustikuus aetakse lesed perest välja ja nad hukuvad.

Kärjed

Kärjemajandusel on mesilaste pidamisel suur tähtsus. Vajalik on teada kärgede vananemise põhjusi ja uute kärgede ülesehitamise tähtsust. Mesilaspere arengu seisukohalt on vajalik teada kärgede paiknemise olemust mesilasperes nii lamav- kui korpustarus. Vähemtähtis ei ole kärjekannude ülesehituse jälgimine kärjepõhjal (kunstkärjel).

Kärjed jagunevad vastavalt mesilaste poolt kasutusele haudmekärgedeks ja söodakärgedeks.

Mesilasperes on klassikaline kärgede paigutus lamavtarus järgmine: pesa keskel asuvad haudmekärjed, kus on nii kaanetatud kui ka kaanetatud haue, mis pidevalt vahetuvad olenevalt haudme arengujärgust. Kaanetatud haudmekärgedest saavad kaanetatud haudmekärjed ja kaanetatud haudmekärgedest kooruvad mesilased, misjärel kärjekannud puhastatakse ja mesilasema muneb nendesse uuesti. Kui haudmehulk väheneb, paigutavad mesilased varem haudme all olnud kärgedesse mee või suira. Pesa kahel pool äärtel on söodakärjed, millesse on mesilased paigutanud mee ja suira. Tavaliselt päris äärmised kärjed on meekärjed ja pesa keskme poole asetsevad kärjed, kuhu on paigutatud suur (suirakärjed). Äärmisi kärgi nimetatakse ka kattekärgedeks, kuna nad piltlikult öeldes katavad mesilaste pesa (haudmekärge) mõlemalt poolt. Vastavalt mesilaspere arengule ja korje suurusele kärgede otstarve tarus pidevalt muutub. Mesi ja suur paigutatakse ka uutesse ülesehitatud kärgedesse, ilma et seal oleks varem hauet üleskasvatatud.

Korpustarus on tänu mesiniku poolt juhitud mesilasperede arengule meekorpused ja haudmekorpused. Korpuste vahel piiratakse mesilasema liikumist emalahutusvõrega (emaeraldusvõrega). Nimetatud võtte võimaldab reguleerida haudme hulka peres ja suurendada meetoodangut.

Haudmekärjed jagunevad:

1) **Avashaudmekärjed** (kaanetatamata- või lahtishaudmekärjed) – kus paikneb mesilaspere läbivaatamise momendil avas- e kaanetatamata haue.

2) **Kinnishaudmekärjed** (kaanetatud haudmekärjed) – kus paikneb mesilaspere läbivaatamise momendil peaaegu kogu kärjepinna ulatuses valdavalt kaanetatud haue. Kaanetatud haudmeraami järgi saab hinnata mesilasema kvaliteeti: kui peaaegu kõik kärjekannud kogu kärjepinna ulatuses on kaanetatud (on ainult mõned üksikud tühjad kannud, mis paistavad hästi silma), nimetatakse seda plaathaudmeks ja see on kvaliteetse mesilasema tunnuseks.

3) **Segahaudmekärjed** on haudmekärjed, millel paiknevad mesilaspere läbivaatamise momendil nii munad, lahtine haue kui ka kaanetatud haue.

4) **Munaraam** - ainult munadega kärge, mis tähendab, et mesilasema munemisevõime on suur, ta muneb ühtlaselt järjest täis ühe kärje mõlemad pooled ca ¾ ulatuses. Munastaadium kestab 3 päeva ja kui areng on jõudnud vaglastaadiumi, kasutatakse munaraami mesilasemate kasvatamisel vageldusraamina, kust on võimalik spaatli abil võtta vageldamiseks palju sobivaid ühevanuseid vaklu kupualgmetesse paigutamiseks.

Kärjekannud

Kõik kärjed koosnevad korrapärastest kuuekandilistest kärjekannudest.

Kärjekannud jagunevad:

1) **Tööliskannud**, mille läbimõõt 5,4 mm, kõrgus 11 – 12 mm. Tööliskannudes areneb töömesilane ja neisse paigutatakse ka nektar ja õietolm. Nektarist valmib mesilaste poolt töödeldes mesi ja õietolmust suir. Mee valmimisest annab märku kannukaan – mesi kaanetatakse kui vee sisaldus on langenud 20%-ni. Suirakannud täidetakse $\frac{3}{4}$ ulatuses ja kaetakse pealt meekihiga. Pealt läikivad suirakannud annavad tunnistust valminud suirast, mis säilib ka ületalve.

2) **Lesekannud**, mille läbimõõt 7,0 mm, kõrgus 13 – 16 mm. Lesekannudes areneb lesehaue ja neisse paigutatakse ka mesi.

3) **Üleminekukannud** - on erineva kujuga kärjekannud, mis ehitatakse tööliskannude ja leskekannude vahele. Kuna tööliskannude ja leskekannude läbimõõt ja sügavus (kõrgus) on erinevad, ei ole võimalik teostada üleminekut korrapäraste kuusnurksete kärjekannudega. Üleminekukannudesse paigutatakse mesi.

4) **Äärekannud** – on ebamäärase kujuga (ei ole korrapärased 6-nurksed) kärjekannud, mis on kinnitunud vastu kärjeraamiliistu, andes kärjele vastupidavuse/tugevuse. Äärekannudesse paigutatakse mesi.

5) **Emakupud** on suured kärjekannud, kus kasvatatakse üles mesilasemad.

Emakupud jagunevad sülemikuppudeks ja aseemakupudeks.

a) **Sülemikupp**, mille läbimõõt 8 – 10 mm, kõrgus 20 – 25 mm. Sülemikupp ehitatakse kärje äärde (kõrvale või alla) või kärjes olevasse auku. Sülemikupu alge (põhi) ehitatakse mesilaste poolt sülemlemisperioodil valmis ja seejärel “sunnitakse” mesilaste poolt mesilasema sinna munema. Kui noor ema hakkab sülemikupust kooruma, lendab vana ema koos noorte mesilastega pesast ära - pere sülemleb, mis on loomulik mesilaspere paljunemisviis.

b) **Aseemakupud** ehitatakse olemasolevale noorele töölisvaglale, laiendades tööliskannu põhja. Aseemakupud asetsevad haudmeväljas. Aseemakupud (tavaliselt mitu), tehakse mesilasema ootamatu hukkumise korral mesilasperes. Nii kasvatab mesilaspere ise omale uue ema.

Kärjepõhi (kunstkärg)

Naturaalsest vahast vahaplaat (vahaleht). Toodetakse tööstuslikult spetsiaalsete valtside abil. Kärjepõhi asetatakse kokkulöödud ja traaditud kärjeraami traatidele ja sulatatakse elektri abil soojendatud traatidesse.

Kärjepõhja kasutamise eesmärgiks on a) vähendada mesilaste koormust kärgede ehitamisel; b) soodustada tööliskannude ehitamist, sest ilma kärjepõhjata ehitavad mesilased korjееelsel perioodil meelsasti leskekannudega kärje.

Kärjepõhja kvaliteeti on võimalik kontrollida nn käeprooviga: toatemperatuuril seisnud kärjepõhja leht asetatakse lahtisele peopesale. Niiviisi hoides tohivad kärjepõhja nurgad allapoole koolduda, kuid mitte alla vajuda. Enne kärjepõhja lehtede kasutamist on soovitatav neid säilitada paar kuud, mil vaha struktuur kinnistub.

Kärjepõhjasid on soovitatav transportide pluss temperatuuril. Külмага muutub kärjepõhi rabedaks ja võib murduda. Kärjepõhjasid on soovitatav säilitada mitte üle 60 cm virnades. Kärjepõhjade ostmisel on vajalik teada nende vajalikku arvu ühe mesilaspere kohta ühel hooajal. Normaalne pere on võimeline kärjeks ülesehitama 10 – 15 kärjepõhja lehte (1kg = 13 lehte).

Kärjemajandus

Kärgede vananemine. Haudmetegevuse tõttu jäävad kärjekannudesse vaklade väljaheitel ning vaklade ja nukkude kestad, mistõttu kärjekannude maht väheneb ja kärjed tumenevad.

Haudmekärjed vahetatakse välja (sulatatakse vahaks) iga kahe aastase kasutuse järel (10-12põlvkonda).

Kasutamiskõlbmatud kärjed sulatakse mesiniku poolt vahaks, mis läheb korduvkasutusse kärjepõhjade valmistamiseks.

Kärgede sorteerimine viiakse ulatuslikult läbi peale perede koondamist ja mee vurritamist septembri kuus.

Välja prakeeritakse ja sulatakse vahaks:

- Talvepesas olnud kärjed
- Tumedad, hallitanud, auklikud kärjed
- Traatidelt mahavajunud kärjed
- Paljude lesekannudega kärjed
- Haigustest nakatunud kärjed
- Hiirte poolt kahjustatud kärjed

Ülejäänud korralikud ülesehitatud kärjed (helepruunid ja pruunid), poolülesehitatud kärjed (kärjekannu pikkused ei ole saavutanud täismõõtmeid) või ülesehitamata jäänud raamitud kärjepõhjad kuuluvad säilitamisele kuni kevadeni.

Kärgede säilitamiseks on vajalik jahe kuiv ruum (alla 8°C). Kärjed laotakse restidesse, kastidesse või kappidesse rippuma, jättes iga kärje vahele 1 – 2cm vahe, mis takistab kärjekoi röövikute kiiret üleminekut ühel kärjelt teisele.

Kärgede säilituskohtades on enamlevinud kahjuriteks suur kärjekoi ja hiired.

Suur kärjekoi ehk suur kärjeleedik *Calleria melonella*, on 15-20 mm pikkune hallide, tumedatäpiliste, tömpide esitiivaotstega liblikas. Liblikas muneb kärgedele. Munast arenevad röövikud, kes närvivad oma käiguteed ja koovad korrapäratud siidjad võrgud peamiselt haudme all olnud või meevabadesse kärgedesse. Röövikute tegevuse tagajärjel muutuvad kärjed kasutamiskõlbmatuteks. Kärjekoi tõrjeks kasutatakse äädikhappe auruseid. Äädikhappesega niisutatakse lapid, mis asetatakse kärgede peale, kuna kärjed on rippuvas asendis ja 1-2 sentimeetriste vahedega, pääsevad äädikhappe aurud kõikidele kärjepindadele.

Hiired närvivad kärjed ära. Hiirte poolt poolnäritud kärge ei taha mesilased hästi ülesehitada, neis leviva hiire lõhna tõttu. Hiirte tõrjeks kasutada hiirelõksu või näriliste mürki.

Kärgede säilitamine kestab ca 9 kuud, augusti kuu lõpust – septembri kuu algusest kuni aprilli lõpu või mai kuuni. Seejärel on kärjed peredes/tarudes kasutuses ca 3 kuud - pool mai kuud, juuni, juuli ja pool augustikuud.

Esmavajalik inventar

Mesilaste pidamiseks on vajalik soetada tarud, pesa kattedpadjad, kärjeraamid, söödanõud ja esmavajalik mesilaspere hooldamisinventar.

Tarud

Tarud liigitatakse lamavtaruks ja korpustaruks. Lamavtaru laius on suurem kui kõrgus. Pesaruumi suurendatakse kärgede lisamisega pesa külgedele (horisontaalsuunas). Korpustaru kõrgus on suurem kui laius. Pesaruumi suurendatakse raame täis korpuste lisamisega pesa peale või alla (vertikaalsuunas).

Mesilaste pidamisel tuleb teha põhimõtteline valik, millistes tarudes mesilasi pidama hakatakse: kas korpustarudes või lamavtarudes või mõlemates taruliikides. Tarude valikul tuleb teada, et neis kasutatakse erinevate mõõtmetega kärjeraame. Ühes väikemesilas on otstarbekas kasutada ühesuguste mõõtmetega kärjeraame.

Lamavtarudest on enimlevinud eesti 22-raamiline taru, mille pesaruumi mõõtmed on 870x428x300mm. Pesa suuruse reguleerimiseks ja fikseerimiseks kasutatakse kahte liigutatavat vahelauda, mõõtmetega 426x290x12...20mm. Pere poolitamise korral ka kolmandat, põhjani ulatavat vahelauda, mõõtmetega 428x300x12...20mm. Lamavtarul on kaks lennuava. Suur lennuava, mõõtmetega 300x15 mm, mis paikneb taru esiseinas ja väike lennuava, mõõtmetega

120x15, mis paikneb taru tagaseinas. Lamavtarus kasutatakse kahesuguseid kärjeraame: pesaraamid ja magasiniraamid. Raamide vahede fikseerimiseks kasutatakse vaheliiste.

Korpustarud Eestis levinuim korpustaru on *Langstrothi* tüüpi taru, mille korpuse sisemõõtmed on 460-464x375x240mm. Kärjeraamidenä kasutatakse erinevate mõõtmetega **Hoffmani raami**, mille küljeliistud on ülemises osas 1/3 ulatuses laiema kui alumises osas, fikseerides niimoodi raamide vahed. Vaheliiste korpustarudes ei kasutata.

Pesakattepadjad

Laekattepadi – kasutatakse mesilaste pesa katmiseks vahetult raamide pealt. Kasutatav materjal peab olema väikese niiskussiduvusega. Laekattepadja paksus on sõltuvalt materjalist 5-10cm

Küljematt - kasutatakse lamavtarus pesa külgede katmiseks. Küljemati alumise serva ja taru põhja vahele peab jääma 1-2cm laiune vahe. Küljemati paksus on sõltuvalt materjalist 5-10cm. Kasutatav materjal peab olema väikese niiskussiduvusega. Korpustarus on korpuste seintes soojustusmaterjal ja seal külpatju ei kasutata.

Mesilaspere hooldamiseks vajalik inventar

Selleks, et oleks võimalik avatud tarus mesilaspere läbi vaadata, on vajalik soetada mõningad spetsiifilised vahendid, mida kasutatakse ainult mesilaspere hooldamisel.

Mesniku riietus on ka kaitseriietus ja peab olema siledapinnaline ja heleda värvusega. Kasutusel on spetsiaalsed kaitsejakid ja kaitseülikonnad (kombinesoonid). Käte kaitseks kasutatakse nahast või kummist kindaid, millest mesilane läbi ei nõela. Näo kaitseks kasutatakse näovarju, mis mõningal juhul võib olla ka kombinesooni osaks.

Näovari on spetsiaalne näokaitsevahend, kus laiaäärelise nn kübara külge on kinnitatud võrk, mille alumises osas on kumm. Võrk peab olema musta värvi. Valgest riidest võrgust läbivaatamine on raskendatud.

Töomesilaste rahustamiseks perede läbivaatamisel on tingimata vajalik **suitsik** (suitsulõõts), mis on spetsiaalne käsivahend suitsu tootmiseks. Küttematerjaliks, suitsu tekitamiseks, kasutatakse maheda lõhnaga, kuiva, kõdu, lehtpuu puitu, turvast. Tigedate perede ja halva ilma korral lisatakse suitsikusse vahakraapeid. Peale töö lõpetamist, suitsik tühjendatakse ja kaas jäetakse avatuks.

Väikeinventar

Konkspeitel - kasutatakse mesilaste poolt kinni kititud kärjeraamide lahtikangutamiseks perede läbivaatamisel ja mitmesuguste kraapimis- ja puhastustöödel. Konkspeitel on valmistatud terasest ja üks ots on alla painutatud 90° nurga all ja on teritatud välimiselt poolelt. Teine, sirge ots, on teritatud tavaliselt mõlemalt poolelt.

Taruhari - kasutatakse kargedelt mesilaste eemaldamiseks ja tarus prügi pühkimiseks. Taruharja asemel võib kasutada ka hanetiiba.

Tarulabidas - Kasutatakse nn prügi (vahapudemed, surnud mesilase, sipelgate poolt tassitud taru tope jms) eemaldamiseks taru põhjast. Sobilik kasutada ka pahtlilabidat.

Kärjekandekast - Kasutatakse kargedede kandmiseks ja ka säilitamiseks. Kui kaane sees ja kasti otsas on traatvõrguga kaetud avad, siis täidab sama kast ka sülemikasti funktsioone ja sobib sülemi lühiajaliseks kastis hoidmiseks ja perede transportimiseks. Avad on vajalikud mesilaste ventilatsiooni soodustamiseks.

Kärjeraamid

Kärjeraami suurus ja kuju sõltuvad otseselt taru tüübist. Erinevat tüüpi tarud on erinevate mõõtmetega.

Kõrged raamid – raamide kõrgus on suurem kui laius. Võib kohata mõnedes mesilates, kus kasutatakse veel vanu taru tüüpe.

Madalad raamid – raamide laius on suurem kui kõrgus. Valdavalt nüüdisaja eesti mesilates kasutusel.

Eesti raam – Eesti 22-raamilises lamavtarus kasutatav eesti raam, mille välismõõdud on 414x277mm.

Hoffmanni raam – raami ehituses on põhimõtteline erinevus: raami küljeliistud on ülemises osas 1/3 ulatuses laiemad kui alumises osas, fikseerides niimoodi raamide vahed - kärjetänavad. Sellist tüüpi raame kasutatakse tänapäeval korpustarudes, kus vaheliiste ei kasutata.

Langstrothi raam - *Langstrothi* tüüpi korpustarudes kasutatav raam, mille välismõõdud on 448x232 mm ja küljeliistud on ülasosas 1/3 ulatuses laiemad kui alaosas.

Ferrari raam - *Ferrari* tüüpi korpustarudes kasutatav raam, mille välismõõdud on 448x160mm.

Joogi- ja söödanõud

Jooginõud - anum veega, millel on parv, et mesilased ei upuks. Seatakse üles tarude lähedale varakevadel, peale puhastuslendu, et mesilased ei peaks kaugele puhta vee järele lendama. Üks mesilaspere vajab päevas ca 200g vett.

Söödanõud jagunevad otstarbe järgi:

Ergutussöödanõud - Väikestes mesilates kasutatakse 0,5 – 1 liitrit söödanõusid, mis asetatakse lamavtarus raamide peale. Ergutussöödanõudega antakse mesilasperele kevadel jahedate ja tuuliste ilmadega vett või suhkrulahu (1:1) ema munemise ergutamiseks. Väikesi söödanõusid kasutatakse ka ravimlahuste andmiseks mesilasperele.

Täiendussöödanõud - 3-10 liitrine söödanõu, mida kasutatakse suhkrulahu andmiseks mesilasperedele täiendussöödana augustis või septembri alguses. Olenevalt tüübist, asetatakse söödanõu pesa peale või kõrvale (raamsöödanõu).

Hädasöödanõud - Vedela sööda (suhkrulahu) andmiseks külmal ajal kui pere ei saa avada, võib kasutada 0,5 liitrit klaaspurki, mis on suletud kaanega. Kaane sisse tehakse väikesed augud. Purk asetatakse kaanega allapoole raamide peale. Tahke sööda e. kandi asetatakse samuti raamide peale. Mõlema korral tuleb lamavtarus eemaldada paar vaheliistu, et mesilased sööda kätte saaks.

Tahke sööda andmine - Mesilaste tahke sööt e **kandi**, sisaldab 4 osa tuhksuhkrut ja ühe osa vedelat mett, vajadusel lisatakse kuni 50 g vett. Võimalik valmistada ka kodusel teel. Kasutatakse vajadusel talvel või varakevadel mesilaspere söödavaru täiendamiseks. Kuna kandi on tihe, asetatakse ta kilekotti, millesse tehakse augud, ja asetatakse raamide peale. Lamavtarus võetakse ära mõned vaheliistud, et mesilased pääseksid tahke söödani. Kandiga abisöötmist kasutatakse talvel sel juhul kui talvetingimused on heitlikud ja mesilaste talvekobar ei ole liikunud söödaraamidelt tavapäraselt.

1. Vajalikud teadmised mesilaspere ostmisel

1. Üldjuhul on soovitatav osta mesilaspere, mitte sülem. Sülemi päritolu võib olla juhuslik, võib tuua kaasa haigusi; ema vanus teadmata (väljaarvatud märgistatud ema korral - värviline täpp seljakilbil).
2. Mesilaspere ostmisel on soovitatav valida vabariigis tuntud mesiniku mesila. Nendes on tehtud tõuparandust – mesilaspered elujõulisemad ja suurema toodanguvõimega.
3. Soovitatav on osta 6-raamiline pere, mis täidab sülemikasti (või kärjekandekasti) täies mahus. Sülemi- ja kärjekandekasti vahe seisneb selles, et kärjekandekasti ei pruugi olla võrguga kaetud avasid. Sel juhul puudub kastis ventilatsioon ja mesilaspere lämbub.
4. Pere ostmisel peab üldjuhul kärjekandekast ostjal omal olema, kuhu müüja paigutab haudmekärjed (enamus kaanetatud haue) koos mesilastega ja mesilasemaga.
5. Vajalik on teada müüja poolt kasutatavat raami tüüpi ja võrrelda seda taru tüübiga, kuhu tahetakse raamid koos mesilastega paigutada.
6. Enne ostu sooritamist tuleb eelnevalt müüjaga kokku leppida, et jõutaks müüdav pere komplekteerida.

7. Pere hind määratakse kärjeraami maksumuse järgi. Näiteks ühe raami (koos haudme ja mesilastega hind on a` 200.-, siis kogu pere maksab 1200.- (6x200 = 1200.-) Mesilasema hinda tavaliselt eraldi ei arvestata.
8. Sülemi ostmisel on soovitatav osta vähemalt 2-3 kg suurune sülem. Sülem paigutatakse samuti sülemikasti ja sisaldab ainult mesilasi ja mesilasema. Mõningatel juhtudel kinnitatakse sülemi kasti (enne sülemi sinna ajamist) 2 ülesehitatud kärke, siis läheb sülem paremini kasti. Kärgede olemasolu kasti tuleb kindlasti enne kindlaks teha, kuna need lisavad sülemile kaalu.

2. Taru ettevalmistamine

1. Uue taru puhul ei ole mingeid desinfitseerimise võtteid vajalik kasutada.
2. Kasutatud taru taaskasutusele võtmisel on vajalik see eelnevalt puhastada:
  - a) konkspeitliga kraapida hoolikalt pesaruumi seinad, põhi, lennuavad, raamiõlavaltsid ja vahelauad. Puhtad raamiõlavaltsid võimaldavad tarus raame hõlpsasti liigutada – lükates/libistades mitu raami korraga.
  - b) Peale kraapimissodi kokkukorjamist (ei tohi loopida taru ümbrusesse laiali!) tuleb taru desinfitseerida. Selleks on puittaru korral 2 võimalust:
    - leeklambiga põletada kogu taru sisemus (lennuava kaasaarvatud) ja vahelauad. Leeklambiga põletades peab vaha ja taruvaigu jäänused hakkama Kuumuse mõjul keema, sel juhul saavutame põletamisega efekti.
    - Pesta VIRKON S 2%-lise lahusega. Valmistada lahu ja pesta hoolikalt harjaga kogu taru sisemus. Seejärel loputada ja jätta avatud taru päikese kätte kuivama.
3. Plasttarude korral desinfitseeritakse VIRKON S-I lahusega.

3. Pere tarusse panek

1. Tarule tuleb valida sobiv asukoht, kuna hilisema ümberpaigutamise tekitab probleeme – mesilased lendavad tagasi oma taru vanale asukohale. Mesilaste optimaalne lennuraadius on 1,5 - 2 km.
2. Taru paigutatakse tarualusele, mis võib olla septsiaalselt selleks otstarbeks valmistatud puidust või metallist. Või kasutatakse selleks telliskive või viimasel ajal ka tagurpidi taarakaste. Tähtis on, et taru ei oleks vastu maad.
3. Raamidega pere puhul tõstetakse raamid koos mesilastega tarru. Üldjuhul on 6-raamilisel ostetud perel 2 söödaraami – mee ja suuraga ja 4 haudmekärge. Pere on vajalik koheselt ka laiendada, et oleks emal ruumi munemiseks ja töomesilastel ruumi nektarit ja õietolmu paigutada. Lisatakse juurde 2-3 kärge. Jälgida, et pesa ääres oleks mõlemal pool vähemalt üks kattedkärge (kärge, millel ei ole hauet). Juurdelisatavad kärjed asetatakse söödaraamide ja haudmekärgede vahele.
4. Sülemi puhul tuleb eelnevalt tarru asetada nii ülesehitatud raamid kui kärjepõhjadega raamid. Kui ülesehitatud kärge ei ole siis asetatakse kõik kärjepõhjaga raamid. Arvestades 2-3 raami 1 kg mesilaste kohta. Sülemi võib tarru raputada või ajada (panna jooksuma) mesilased läbi lennuava kaudu tarru. Järgmisel päeval kontrollida raamihulga vastavust mesilaste arvule – et kärjepinda puudu ei ole või liiga palju tühja kärjepinda ei oleks. Korje puudumisel on vajalik sülemile anda suhkrulahu (1:1) 2-3 kg, see on vajalik selleks, et sülem nälga ei jääks.